

НАПРЯМ 3. ДО 100-РІЧЧЯ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ: ТУРЕЧЧИНА, КРИМ ТА ТЮРКСЬКИЙ СВІТ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-356-2-18>

Алієва З. К.

*доктор філологічних наук, доцент,
доцент кафедри тюркології*

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИЙ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Мультикультуралізм як суспільна основа передбачає співіснування та взаємну повагу різних культурних, етнічних та релігійних груп у межах однієї громади чи нації. Йдеться не просто про толерантність до відмінностей, а про визнання, розуміння та відзначення багатого розмаїття, яке кожна культура вносить у суспільство в цілому. Ця концепція набула першочергового значення в сучасних суспільствах через зростання глобальної міграції, що призводить до збільшення етнічного та культурного розмаїття населення.

У світі, де транскордонна взаємодія та цифрові технології зближують різні культури, мультикультуралізм кидає виклик традиційному уявленню про однорідну національну культуру. Натомість він пропагує інклюзивний підхід, який визнає внесок різних груп, сприяючи створенню більш гармонійного та кооперативного суспільства. Такий підхід може допомогти пом'якшити виклики, спричинені культурними непорозуміннями та конфліктами, посилюючи соціальну згуртованість та національну єдність.

Значення мультикультуралізму сьогодні неможливо переоцінити. В епоху глобалізації розуміння та ефективна інтеграція мультикультурних принципів має вирішальне значення для соціальної стабільності, економічного прогресу та розбудови більш інклюзивного та справедливого світу. З соціально-політичної точки зору, мультикультуралізм також відіграє життєво важливу роль у формуванні політики, пов'язаної з імміграцією, освітою та соціальним

забезпеченням, гарантуючи, що вона задовольняє потреби різноманітних груп населення.

Основне дослідницьке питання цього дослідження полягає у вивченні висвітлені історії мультикультуралізму у Азербайджані. Зокрема, ми намагаємося з'ясувати, як різноманітна культурна та національна спадщина вплинула на мультикультуралізм в Азербайджані.

Історичний та культурний ландшафт Азербайджану був глибоко сформований його різноманітною етнічною та культурною спадщиною, а також значними історичними подіями та політикою.

Країна характеризується багатоетнічним і багатоконфесійним характером, де співіснують різні мовні спільноти (алтайська, кавказька, індоіранська, слов'янська) і релігійні громади (мусульманська, християнська, іудейська, бахаї). Однак на це розмаїття вплинули історичні події, зокрема, виїзд багатьох вірмен і росіян після здобуття Азербайджаном незалежності, що змінило демографічний баланс [1].

За радянських часів політика була зосереджена на створенні особливої азербайджанської ідентичності, просуванні азербайджанської мови поряд з російською як офіційної та формуванні національної ідентичності, відмінної від транснаціональних впливів. Після здобуття незалежності та Першої карабахської війни почалися дебати щодо національної ідентичності, які коливалися між тюркоцентричною ідентичністю та ширшою, територіально визначеною «азербайджанськістю» [1].

Президентства Ельчибея та Гейдара Алієва ознаменували різні етапи у формуванні цієї ідентичності. Президентство Ельчибея висвітлювало пан-турецький дискурс, визначивши турецьку мову офіційною та започаткувавши політику дерусифікації, водночас забезпечуючи захист культурної спадщини меншин. На противагу цьому, адміністрація Гейдара Алієва зосередилася на територіальній ідентичності, інтегруючи тюркську культуру огузів з ірано-кавказькими елементами та підкреслюючи самобутність Азербайджану, одночасно заспокоюючи етнонаціоналістичні настрої [2].

Концепція мультикультуралізму в Азербайджані, особливо за часів президентства Ільхама Алієва, активно розвивалася. Створення посади Державного радника з питань мультикультуралізму та релігії і Міжнародного центру мультикультуралізму мало на меті просування азербайджанської моделі мультикультуралізму на міжнародному рівні. Ця модель слугує насамперед посиленням на культурне розмаїття і толерантність [2; 3].

Таким чином, мультикультуралізм в Азербайджані слугує наративом як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні, в якому

держава просуває образ толерантної та культурно різноманітної нації. Цей наратив узгоджується з процесом націєтворення і слугує дипломатичним інструментом, проте він часто контрастує з практичними аспектами прав меншин і збереженням культури.

Як висновок можна зазначити, що мультикультурна ідентичність Азербайджану сформувалася внаслідок складної взаємодії історичних, етнічних і політичних чинників. Його багатоетнічне та багатоконфесійне суспільство, сформоване радянською політикою національної ідентичності та етнічною напруженістю після здобуття незалежності, висвітлює динамічний наратив азербайджанської ідентичності. Пострадянська епоха, особливо за президентства Гейдара та Ільхама Алієвих, стала свідком зсуву в бік національної ідентичності, заснованої на територіальному принципі, що інтегрує різноманітні культурні елементи.

Література:

1. Baku Research Institute. Multiculturalism in Azerbaijan. URL: <https://bakuresearchinstitute.org/en/multiculturalism-in-azerbaijan/>

2. Cambridge Core. Citizenship, National Identity, and Nation-Building in Azerbaijan: Between the Legacy of the Past and the Spirit of Independence. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/nationalities-papers/article/citizenship-national-identity-and-nationbuilding-in-azerbaijan-between-the-legacy-of-the-past-and-the-spirit-of-independence/B42D38E5F6DA18CDD6FF2A030A851B0D>

3. Institute of Middle East, Central Asia and Caucasus Studies. Exploring the Azerbaijani National Identity: a historical analysis. URL: <https://mecacs.wp.st-andrews.ac.uk/2021/exploring-the-azerbaijani-national-identity-a-historical-analysis/>